

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 8 K,
za dijake 5 K.

Uredništvo in upravištvo: Pred Škofijo št. 12, 1. nadstr.

Cerkvenoglasbena liturgika.

Fr. Ferjančič.

(Dalje.)

k) Pater noster.

Pater noster ali Oče naš so brez dvoma že v najstarejših časih svete Cerkve sprejeli med dele sv. maše; saj je to najlepša molitev, ki jo je sestavil sam Gospod in ki združuje v sebi vse, za kar moramo prositi. Očenaš pri sv. maši omenjajo že najstarejše liturgije; sv. Hieronim trdi, da so ga upeljali že v apostolskih časih. Niso pa molili te Gospodove molitve povsod na isti način in na istem mestu. Ponekod je molilo očenaš vse ljudstvo; drugod pa so verniki na vsako prošnjo v očenašu odgovarjali z besedico „amen“. Le zadnjo prošnjo „sed libera nos a malo“ („temveč reši nas hudega“) je govorilo vse ljudstvo, kar odgovarja še dandanašnji navadi, da namreč pri peti sv. maši v imenu ljudstva poje to prošnjo pevski zbor. Očenaš tudi ni bil pri sv. maši vedno na istem mestu, kakor dandanes. Včasih so ga molili še le po lomljenju podobne kruha ali morda še celo po sv. obhajilu.

Poje ga mašnik lahko na dva načina: ali na slovesen ali na ferialen način. To se ravna po tem, kakor se tudi oracije in prefacija pojó slovesno ali ferialno. „Sed libera nos a malo“ zapoje pevski zbor sedaj po tradicionalnem načinu tudi v ferialnem tonu ravno tako, kakor na slovesen način. Organist ne sme tudi pri očenašu spremljati mašnikovega petja z orgljami. To je razvidno iz „Caeremoniale Episcoporum“ in iz odloka S. R. C. 27. januarja 1899.

Ko je mašnik prelomil sv. hostijo, zapoje: „Per ómnia saecula saeculorum“ (od vekomaj do vekomaj), in zbor odgovori: „Amen“. In ko mašnik takoj nato trikrat prekriža kelih s koščkom sv. hostije, zapoje: „Pax Dómini sit semper vobiscum“ („mir Gospodov bodi vedno z vami“), in pevci mu odgovoré: „Et cum spiritu tuo“ („in s tvojim duhom“). Ta zadnji odgovor se sedaj po tradicionalnem načinu zelo razlikuje od prejšnjega po mediceskem koralu.

1) Agnus Dei.

Jagnje božje se praviloma poje trikrat, kakor je tudi v misalu in gradualu, in sicer dvakrat na isto besedilo:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.	Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, usmili se nas.
---	---

Tretjič pa se glasi:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.	Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, daj nam (svoj) mir.
---	--

Dovoljeno je, da se poje tudi samo prvi in tretji „Agnus Dei“, drugi pa se recitira.

Pri črnih mašah pa se pri prvem in drugem „Agnus Dei“ namesto „miserere nobis“ reče: „dona eis requiem“, („daj jim mir“), pri tretjem pa: „dona eis requiem sempiternam“ („daj jim večni mir“).

Velikonočno soboto Agnus Dei popolnoma odpade.

Nekdaj so peli ta spev duhovniki in ljudstvo skupno med tem, ko so se po prvi predobhajilni molitvi kristjani objemali v znamenje, da nimajo nobenega sovraštva med seboj. Zato je bil ta spev prvotno zelo preprost. Dandanes je ostal ta obred objemanja samo pri slovesni sv. maši in sicer le med duhovniki.

Tudi ta spev bodi primeroma kratek, zato naj cerkveni skladatelji nikar ne posnemajo nekaterih starih mojstrov, ki so ta spev zelo na široko razpletali ter zlasti pri tretjem „Agnus Dei“ na dolgo in široko uporabljali vse kontrapunktične umetnosti.

m) Komunija.

Komunija se začne peti potem, ko je mašnik zaužil presveto Rešnjo Kri. Nekdaj so jo peli tedaj, ko so verniki med sv. mašo prejemali sveto obhajilo; zato je bil takrat ta spev daljši nego je dandanes. Prvotno je bila komunija vedno enaka, peli so namreč stalno 33. psalm „Benedicam Dóminum in omni témpore,“ (hvalil bom Gospoda vsak čas“). V rimski liturgiji so pa že zgodaj začeli komunijo izpreminjati. Peli so — podobno kakor pri introitu — antifono in na to več ali manj psalmovih vrstic, kakor je obhajilo vernikov trajalo več ali manj časa. Ko so pozneje verniki vedno bolj opuščali sv. obhajilo med sv. mašo, so odpadle tudi psalmove vrstice in ostala je le antifona, ki se sedaj imenuje komunija.

Pri črnih mašah se je dlje časa ohranila navada, da so verniki med sv. mašo pristopali k sv. obhajilu; na to nas še dandanes spominja komunija pri črnih mašah, ki ima antifono in verz.

Kakor introit se tudi komunija navadno nanaša na pomen praznika. Opustiti se ne sme, pač pa se lahko recitira, kakor to določa naša škofijska okrožnica. Po avtentičnem dekretu 2994 z dne 10. januarja 1852 jo sme recitirati tudi en sam pevec na polglasno („submissa voce“).

V velikonočnem času mora komunija ob koncu imeti „alleluja“.

(Dalje prihodnjič.)

O izbiranju primernih cerkvenih pesmi za bogoslužje.

Stanko Premrl.

(Dalje).

V 7. in 8. štv. lanskega „Cerkv. Glasbenika“ smo obravnavali adventne in božične pesmi. Danes hočemo iti korak dalje in nekoliko premisliti, kakšne pesmi bi bile najprikladnejše 1. za predpost, 2. za post.

V predpostnem času obhajamo tri predpepelnične nedelje: sedemdesétnico, šestdesétnico in petdesétnico. Za te nedelje novejša slovenska cerkvenoglasbena književnost nima posebnih pesmi. Pač pa so jih imeli naši prednamci, kot smo tekom te razprave že enkrat omenjali.¹⁾ Za današnjo rabo dotične stare pesmi kajpada niso več primerne, niti po napevih, niti po besedilih. Če bi pa danes dobili novih primernih besedil, lahko rečem, da bi tudi primernih skladb kmalu imeli v obilici. Pri naših sedanjih razmerah je najbolje, če v predpostnem času pojemo Marijine in evharistične pesmi.²⁾ Zadnje so posebno prikladne tretjo predpepelnično (pustno) nedeljo, pustni ponedeljek in torek, ko se v mnogih krajih obhaja štirideseturna pobožnost sv. Rešnjega Telesa. Tudi z ozirom na to, da se v predpostnem času in zlasti pustne dni mnogi udajajo grešnemu veselju in uživanju, je prav in umestno, da se v cerkvah vpričo izpostavljenega Najsvetejšega vernikom v primernih evharističnih pesmih kaže pot proti nebesom in se jim vžiga ljubezen do Jezusa, ki nas edini more osrečiti tu in v večnosti. Zelo porabne in dobrodošle za te prilike so pesmi; „Poznate dom? na zemlji ne stoji“ (Potočnik, v zbirki Rihar renatus“, prir. dr. Kimovec), „Jezusa ljubim, njemu le služim“ (Hribar, Slava Bogu, Premrl C. Gl. 1917), „Tebe, Jezus, ne pustim“ (Foerster, Cec. I.), „O Jezus, ves moj blagor ti,“ „Komu srce naj dam? posvetnim ne željam“ (Šattner, Slava Jezusu), „Verni, srčno pred oltar“ (Pogačnik), „O sladki Jezus, moje vse“ (Savinšek; obe pesmi v zbirki „Slava presv. Evharistiji“), „O kje se bomo tolažili, kadar nam dušo bega svet“ (dr. Kimovec, v zbirki „Srce Jezusovo, vse hvale najbolj vredno“) in mnogo podobnih.

Postni čas pričjenja s pepelnico. Posebnih pesmi za ta dan nimamo, vsaj novejših ne. Pa tudi med starejšimi poznam edino Gerbičevo (Lira

¹⁾ Poglavitna tozadevna zbirka je L. Dolinarjeva: Napevi za pesmi v nedelje celega leta, v Ljubljani 1829 in 1862. Besedila teh 55 pesmi se drže ponajveč evangelija, posegajo pa tudi v cerkveno bogoslužje ali razlagajo skrivnosti posamnih nedelj. Pesmi so precej dolge: največ jih je po 10 do 12 kitic, krajše se gibljejo od 6 do 9, najdaljše pa od 15 do 17 kitic. Končna kitica ima vselej razun parkrat za podlago molitev (oracij) dotične nedelje. Včasih so te pesmi radi peli. G. župnik Langerholz od sv. Lenarta nad Škofjo Loko nam sporoča, da se njegova mati še dobro spominja tistih „viž.“ Na vsak način so prednamci v tem pogledu hvale vredni, lahko si jih vzamemo za vzgled, kako je treba za bogoslužje izbirati primernih pesmi.

²⁾ Kadar se ena ali včasih tudi obe predpepelnični nedelji obhajata pred Svečnico, treba kolikortoliko upoštevati tudi še božično dobo ali vsaj dotične godove, ki bi se še takrat obhajali (Jezusovo ime, Sv. Družina).

Sionska, 1866, II. zv.), ki je žal že nekoliko zastarela.¹⁾ Zato je najbolje poslužiti se koj ta dan splošnih postnih pesmi. Pri tem pa upoštevajmo — kolikor pač razmere pripuščajo — sledeči red. Kot prve naj pridejo na vrsto pesmi, ki naznanjajo postni čas in vabijo k pokori, tako n. pr. pesmi: „Kristijani, postni čas se nam oznanjuje“ (Rihar-Sicherl), „O grešnik, zdaj odpri srce“ (Hribar, Cecilija I. 70, Sattner, Postne pesmi št. 3, Premrl, C. Gl. 1917), dalje iz P. Ang. Hribarjevih postnih: št. 2, 3, 6, potem prelepa staroslovenska „Spokorna“ (Cec, I. 72), ki se poje ali v zboru ali še bolje enoglasno, v zadnjem slučaju event. v F-molu. V nadaljnem poteku posta naj se k prej imenovanim pesmim privzamejo pesmi o Jezusovem trpljenju. Semkaj spada kot prva, pa tudi sicer najbolj udomačena ljudsko cerkvena „Daj mi, Jezus, da žalujem,“ ki se poje v zboru v F-duru, enoglasno bolje en cel ton nižje. Dalje pesmi: „Tam na vrtu Oljske gore“ (Cvek, Rihar-Sicherl, Sattner), „Glej, o grešnik, grehi tvoji“ (Rihar-Kimovec, Hladnik, Sattner), „Oh, kako te vidim, Jezus mili?“ (Hribar), „O vi svi, ki mimo greste“ (Rihar-Kimovec, Sattner), „Milo, milo Jezus prosi s križa za sovražnike“ (Hribar, Sattner, Hladnik, Premrl), „H križu svetemu stopite, Jezus Bog na njem visi“ (Rihar-Sicherl, Premrl), Jezusove rane (Rihar, Hribar) „Skrij me, Jezus, v svete rane,“ (Hribar) in podobne.²⁾ Pesem sv. križevega pota, ki spada tudi med pesmi o Jezusovem trpljenju, treba v toliko ločiti od drugih, ker je ne pojemo pri sv. maši, ampak samo pri pobožnosti sv. križevega pota. Glede napeva za to pesem sem mnenja, da je najbolje vstrajati pri znanem ljudskem. Posebno skupino med postnimi pesmimi tvorijo pesmi v čast sv. križu. Pojo se lahko cel postni čas, posebno prikladne so od tihe nedelje dalje; to pa zato, ker tudi cerkev v svojih duhovnih dnevnicah še le od tega časa dalje v postu moli himen v čast sv. križu „Vexilla Regis prodeunt.“ Od naših znanih pesmi bi prišle v tem oziru v poštev predvsem „Zastava kraljeva vihra“ (Rihar, Premrl), Sv. križ (Vavken, Hribar) „O sladki sv. križ“ (Hribar, Hladnik, Premrl), „O sveti ti moj križev les“ (Hribar). K postnim pesmim spadajo tudi takozvana „Očitanja“ (Improperia). V kolikor mi je znano, sta jih na slovensko besedilo uglasbila do sedaj L. Dolinar (v novejšem času objavil dr. Kimovec v zbirki „Rihar renatus“, zelo učinkujoča skladba) in Foerster (Foersterjeva skladba je doživela že dvojno izdajo). Cerkev moli Očitanja pri bogoslužju veliki petek; temu dejstvu primerno naj se tudi pevski zbori te veličastno resnobne pesmi poslužujejo raje proti koncu kot v začetku postnega časa. Pri event. petju Veliki petek zvečer, kot se to v mnogih krajih hvalevredno in vspodbudno

¹⁾ Na tem mestu si dovoljujem omeniti še nekaj drugih pesmi iz Gerbičeve Lire Sionske, ki so tudi priča za to, kako so naši prednamci bili skrbno pozorni glede primerne izbire pèsmi za razne prilike cerkvenega leta. V Liri Sionski nahajamo poleg prej imenovane pesmi za pepelnico tudi sledeče bolj redke pesmi: za Svečnico, za kvartno nedeljo, za cvetno nedeljo, za križev teden, za angeljsko nedeljo, za vernih duš dan, za zahvalno nedeljo in za Posvečevanje cerkve.

²⁾ Lepa enoglasna postna pesem je Spohrova v E-molu: „Trpljenje Jezusovo“, ki jo je prinesel „C. Gl.“ 1. 1879 v 2. št. Upravništvo „C. Glasbenika“ razpolaga še s precej številnimi iztisi te pesmi. (Iztis po 20 vin.)

vrši v spomin Jezusovega trpljenja in smrti in v počastitev sv. Rešnjega Tělesa, izpostavljenega v božjem grobu, so umestne predvsem pesmi o Jezusovem trpljenju in smrti, pesmi na čast sv. križu, — tudi kaka splošna postna pesem bi ne bila odveč, — posebno prikladne so dalje prej omenjena Očitanja in na vsak način tudi kaka evharistična pesem. Za Veliki četrtek zvečer pa je za kako event. uro molitve pred Najsvetejšim ali sicer kot pesem pri ljudski pobožnosti zelo primerna stara, a še vedna lepa, prisrčno mila Levičnikova „Večerja zadnja je minila.“

V postnem času — na cvetni petek — se obhaja god Žalostne Matere božje. Njej na čast imamo in pojemo posebne pesmi (Rihar, Foerster, Hribar, Premrl, Adamič in drugi). Pesmi na čast Žal. M. B. so umestne tudi sicer ves čas v postu, druge, zlasti izrazito vesele Marijine ta čas manj. Praznik sv. Jožefa, ki se redno obhaja v postu, naj dobi svojo posebno prazniško pesem; ravno tako praznik Oznanjenja Device Marije, bodisi da se praznuje v postu ali pozneje.

S tem bi bile pesmi za postni čas pravzaprav obdelane. Toda še nekaj važnega imamo dostaviti, nekaj, kar je zlasti za primerno izbero pesmi v postu velikega pomena. Poleg pravih postnih pesmi, kot smo jih gori razpostavili v štiri vrste, imamo namreč tudi med drugimi pesmimi, zlasti med mašnimi in evharističnimi nekatere postnim slične; ali da se bolje izrazimo: pesmi s postnimi motivi. Mašne s postnim motivom so zlasti razni Vstopi, ki so vobče spokornega značaja, nekateri bolj, drugi manj, vsi pa gotovo toliko, da se ravno postnemu času močno prilgajo. Med mašnimi pesmimi, v kolikor nam jih podajajo pri nas znane zbirke, se nekatere tudi po svojem glasbenem značaju takorekoč ponujajo za porabo v postu. Take so n. pr.: v Foersterjevi Ceciliji vstopi maš št. V., VIII., XII. in XV. Med ostalimi mašnimi pesmimi raznih naših domačih skladateljev omenjam zlasti Sattnerjevo v C-molu (Hribar-Sattner, Slava Bogu, št. 20, v pozneje samostojno izdani zbirki št. 14).

Še krepkejše postne motive nahajamo med evharističnimi pesmimi. In kako bi jih tudi ne? Saj je presv. Evharistija veden spomin Jezusovega trpljenja in smrti, prav isto Jezusovo Telo, ki je bilo na križu umorjeno in ki se pri daritvi sv. maše dan na dan neštetokrat vnovič na nekrvav način daruje za rešenje vseh ljudi. Kako naravnost tipične so v tem oziru n. pr. sledeče pesmi: „Bodi moljeno, češčeno, Rešnje Jezusa Telo, ki na križu umorjeno, si odprlo nam nebo,“ ali „O glejte božje Jagnje, za nas preлива kri, na križu glavo nagne, do smrti že medli,“ ali „Jezik, poj skrivnost častlito, hvali Jezusa Telo, sv. Rešnjo Kri prelito, ki je svet odkupljen ž njo, ko je s smrtjo grozovito rešil Jezus vso zemljo,“ ali konec prve kitice pesmi „Ti, o Jezus srčno mili“: „Rod brezsrčni te je križal, za naš greh si smrt trpel.“ Opozarjam zlasti na krasno Foersterjevo pesem „Kesanje“ (Cec. II. 19), ki imam, odkar jo poznam, od nje vtis, čemu neki tu sameva, ko bi se tako lepo podala med druge postne pesmi v I. del Cecilije, kjer bi jo marsikdo brezdvomno prej kot tako opazil in o primerni priliki porabil. Dr. Kimovec je eno izmed svojih pesmi v

časť Srcu Jezusovemu naravnost nazval „Postno“ (št. 2.) Zato jo na tem mestu kot tako tem lažje omenjam in priporočam. Primerni blagoslovni s postnimi motivi sta n. pr.: „Glej, o Jezus, ljudstvo zbrano“ (Rihar renatus, št. 2) in 4. kitica pesmi „Pridi-molit“, ki se prične: „Spokorjenja daj solzé, grehov zbríši nam dolge.“

Kar sem omenil zgoraj glede mašnih pesmi, da si jih za postni čas izbirajmo prikladne tudi po njih glasbenem značaju, to se pravi: mirne, bolj strogega sloga, event. v molu, velja samo po sebi umevno tudi glede ostalih katerihkoli pesmi.

Kakor vselej med cerkvenim letom, tako je pa treba tudi v postu ozirati se še na kake slučajne pevske možnosti. Letos n. pr. ko se ravnokar vrši tolikanj dalekosežno važna in pomembna mirovna konferenca v Parizu, in ko še precejšen del naše jugoslovanske zemlje ječi pod pritiskom poželjivih in nenasitnih sovražnikov, je vsekakor umestno, da prosimo še vedno Boga za mir in da zato semtertje — tudi v bližnjem postu — med običajne postne pesmi eno ali drugo pesem za mir vložimo.¹⁾

(Prih dalje.)

Nekoliko statistike o orgljah v ljubljanski škofiji.

Sestavil Stanko Premrl.

(Dalje.)

Istočasno z Malahovskim je v Ljubljani živel in deloval orgljarski mojster Fran Ksaver Dev. Rojen je bil 2. sept. l. 1834. v Mokronogu, umrl v Ljubljani (v frančiškanski župniji) 18. dec. l. 1872.

Poročila, ki sem jih zasledil o tem orgljarskem mojstru, vedó povedati sledeče. Njegovi soprogi je bilo ime Terezija, doma je bila z Vač, roj. l. 1822. ter umrla v Ljubljani (v Kravji dolini, sedanji Radeckega cesti št. 1.) 24. sept. 1881. Prvo stanovanje Devovo v Ljubljani je bilo na Poljanah št. 5,²⁾ pozneje pa je imel svojo delavnico in najbrž tudi stanovanje neke na Bregu blizu Židovske ulice ob vodi.³⁾ Predno je Dev prišel v Ljubljano, je kot izdelovatelj orgelj bival nekaj časa v Sevnici na Štajarskem. Tamkaj se je pri Devu učil orglarstva Janko Vrabc,⁴⁾ ki je napravil več manjših orgelj po Dolenjskem; o njem pozneje več.

¹⁾ Če bi hoteli peti kje mojo „Daj nam mir, Gospod“ (C. Gl. 1917. 2), pa bi se jim štiriglasni stavek zdel pretežek, svetujem pesem prestaviti v C- ali Cis-mol in jo peti enoglasno.

²⁾ Podatke mi je sporočil g. Janko Kessler, magistratni nadotičijal v Ljubljani, za kar se mu na tem mestu prav lepo zahvaljujem.

³⁾ To je bila potemtakem tista hiša na Bregu ob Ljubljanici, ki je stala tamkaj kot prva izmed hiš, ki so jih po potresu l. 1895 podrli.

⁴⁾ Podatke glede Devovega bivanja v Sevnici mi je sporočil g. H. Bukowitz, župnik v Mokronogu. Čudno je pri tem to, da se v Sevnici danes Deva nihče več ne spominja. A končno je tudi to umljivo, če pomislimo, da je od takrat preteklo približno 60 let in da je Dev v Sevnici bival le malo časa.

Dev je napravil sledeče, še sedaj se nahajajoče orglje v ljubljanski škofiji: v Spodnji Idriji in na Brdu okrog l. 1860., v Beli peči (Weißenfels) in na Planini pri Vipavi l. 1861., v Kropi l. 1862, v Dragatušu in v Št. Vidu pri Vipavi l. 1863., na Leskovcu (podružnica šentjanške župnije) l. 1868.,¹⁾ v Šmarju l. 1869. in na Robu l. 1871. Tudi prejšnje orglje v Vipavi so bile Devovo delo. Zunaj Kranjskega so Devove orglje — kolikor znano — v Podgrajah pri Ilirski Bistrici iz l. 1862. in v Sv. Križu pri Rogatcu²⁾ iz l. 1865.

Poročila v „Zgodnji Danici“ in v „Novicah“ Devove izdelke zelo hvalijo; večinoma beremo, da se je Dev „izkazal mojstra“ bodisi v mehaniki, bodisi v intonaciji. Prireditelju te statistike so izmed Devovih del znane zlasti orglje v Št. Vidu pri Vipavi, ki jih kot tamošnji rojak dodobra pozna, in orglje na Brdu pri Lukovici. Obojne so izredno voljno, mehko, zelo prikupljivo intonirane; jako lepi so posamni izpremeni, pa tudi cele orglje pojo veličastno ubrano, brez vsake rezkosti in kričavosti.

Franc Goršič, orgljarski mojster v Ljubljani, je bil rojen 21. okt. 1836 v Ljubljani (Krakovo 18) kot tretji sin frnovskega organista Martina Goršiča in Trnovčanke Marije roj. Lukek. Orgljarsstva se je najprej učil pri Rumlju v Kamniku, kjer je vstopil 14 let star kot vajenec, potem je bil malo časa pomočnik pri Malahovskem v Ljubljani in končno sedem let pri Karlu Hesseju na Dunaju. Zlasti tu je imel priliko marsikaj videti in se naučiti. Kot Hessejev pomočnik je v svojem opravilu obhodil dosti krajev po Ogrskem, Sedmograškem in drugod. Povsod, kjer je delal, so mu dajali najboljša spričevala. L. 1864. je prišel kot mojster v Ljubljano. 11. nov. 1867. se je poročil z Marijo Kovšca iz Planine pri Rakeku. Prvo orgljarsko delavnico je imel pri „Planinšku“ pri trnovski cerkvi v Krakovem št. 72 (na levi strani Gradašice pri mostu).³⁾ Drugo delavnico je imel v Trnovem pri „Jurčku“, tretjo v svoji lastni hiši v Razpotni ulici št. 6.⁴⁾ V zadnjem stanovanju je umrl, in sicer za sladkorno boleznijo 29. avg. 1898.

S Francom Goršičem se pričinja vrsta novejših slovenskih orgljarskih mojstrov. Franc Goršič spada brezdvomno med naše najboljše domače orgljarske mojstre, kar smo jih kedaj imeli. Kot izbornega mojstra in zlasti kot prvovrstnega intonatérja so ga cenili njegovi vrstniki — in to doma,

1) O teh orgljah so pisale „Novice“ (1868, str. 394): „Matevž Skopore, posestnik in velik dobrotnik, je letos sam tej lepi cerkvi nove orglje z 9 spremenimi kupil, ki jih je Franc Dev, orgljar iz Ljubljane, prav lične za oko in prijetne za uho in močnega glasu naredil in faranom prav ustregel.“

2) Pri teh orgljah, ki so bile večje delo — imele so 16' principal, — je imel Dev po sporočilu g. Jožeta Mehleta, nekdanjega pomočnika pri orgljarskem mojstru Malahovskem, izgubo. Hkrati sporoča g. Mehle o Devu še sledeče. Z Malahovskim nista bila prijatelja. Dev ni cenil delo Malahovskega. Rekel je, da so že stare krave pozabile, kar zdaj Malahovski dela. M. ga je tožil. Dev je moral pred komisijo žalitev preklicati. Dev je delal dobre piščali, sapnike pa ne.

3) Dotična hiša danes ne stoji več; podrli so jo po potresu. Nazadnje je imel tamkaj delavnico mizarški mojster Sever.

4) Po Goršičevi smrti se je ondi nastanil orgljarski mojster Milavec.

kot v tujini; — nič manj ga cenimo in občudujemo danes, ko ga že dvajset let krije hladna ruša.

Goršič je napravil tekom 34 let 66 orgelj. Njegova še danes stoječa dela v ljubljanski škofiji so sledeča: v Trnovem v Ljubljani (prvo delo) l. 1864, v Stari Loki in v Žalini 1865, pri podružnici sv. Roka (župnija Planina pri Rakeku) in v Domžalah 1866, v Grahovem pri Cirknici in v Slavini 1867 (grahovske je prenovil Milavec 1908), na Polici 1868, v Dolenji vasi pri Ribnici 1869, pri frančiškanih v Ljubljani 1870 (predelal in povečal Mauracher 1902), v Hotedršici 1871, v Št. Jurju pri Kranju 1872, v Ribnici 1874, na Suhoru in v Budanjah 1875, pri frančiškanih v Kamniku 1877, v Studenem pri Postojni 1878, v protestantovski cerkvi v Ljubljani 1880, v Starem trgu pri Ložu in v Smledniku 1881, v Šentjuriju pri Grosupljem 1883, v Borovnici 1884, v Horjulu in na učiteljišču v Ljubljani 1885, v Marijanišču v Ljubljani 1887, v Radovljici 1889, pri uršulinkah v Ljubljani, v Mengšu in pri frančiškanih v Novem mestu 1891, v Vipavi 1892, na Koroški Beli in na pokopališču v Krškem 1893, v Logu pri Vipavi 1896, v Zagorju ob Savi 1897, v Mokronogu (prve popolnoma pnevmatične) in pri sv. Lenartu nad Škofjo Loko (zadnje delo) l. 1898. Razen naštetih še v Ihanu in v Bevkah. pri Vrhniki. L. 1866 za alojzniško kapelo v Ljubljani napravljene orglje se nahajajo sedaj v glasbeni dvorani škofijskih zavodov v Št. Vidu nad Ljubljano. ¹⁾ Večje predelave pri starejših orgljah je Goršič izvršil — kolikor znano — v Cerkljah pri Kranju (1877), na Vrhniki (1880) pri sv. Jakobu v Ljubljani (1883), na Blokah (1894), popravljal pa seveda še tuintam, n. pr. na Brezovici (1877), v Brusnicah (1878), na orgljarski šoli v Ljubljani (1879), v Št. Vidu nad Ljubljano, v Horjulu in v mnogih drugih krajih.

Zunaj Kranjskega je postavil Goršič — kolikor mi je bilo mogoče zaslediti — orglje v Kobaridu na Primorskem, na Štajarskem pa v Dolu pri Hrastniku, v Köflach pri Gradcu (op. 40) l. 1884, pri frančiškanih v Gradcu (op. 47) l. 1886, v Odilijevem zavodu za slepce v Gradcu (op. 50) l. 1887 in pri sv. Marjeti ob Rabi.

Oglejmo si razne starejše in novejše ocene o Franc Goršičevih izdelkih. O novih orgljah v Stari Loki pišejo „Novice“ 1865, 30: „Izdelal je te veličastne orgle gosp. France Goršič, sin znanega in spoštovanega Martina Goršiča (po domače Medičarja), spretnega orglavca v naši lepi župni cerkvi sv. Janeza Krstnika in zvestega sina majke slave. Res, da se moramo ponašati Krakovčani, da stā nam vrla Goršiča rojaka. Mladi bistroumni umetnik se je na tujem do pravega mojstra izuril, kteremu se ni treba bati niti domače niti inostranske konkurencije. Orgle njegove, ne le da so po notranji vrednosti izvrstne, so tudi za dobro tretjino cenejše mimo orgel

¹⁾ Te orglje so trenutno sicer razdrte, a upamo, da ne za vedno; razdrli so jih namreč med vojsko, ker so nujno rabili prostore za vojno bolnico. Vodstvo zavodov bo prav storilo, če te čedne orgljice kmalu zopet v red in v prejšnji stan postavi.

ostale orglje — kakliker som doznal, take: Obedroevica, 1871. — Starbau pri Gradcu, 1873. — Cernomaf, 1882. — Buzka, — Gorica, Kapucini. — Pre: 49, 1887. — Dolna pri Tuda, — Vel. Gablje, — Vrhopal, (Sava) 1888. — Dubovlje (Kras), — Flinje, 1897. — Begunje, (Kaznjavska) 1898. — Korošje, — Kongs, — Polica, —

kacega beškega¹⁾ ali laškega mojstra²⁾. Posebne hvale vredna je tudi praktična uravnava mehu.³⁾ G. Goršič ga tako praktično izdeluje, da ga lahko z nogo goni vsak sedem let star dečko.“ Edino, kar je poročevalec v Novicah glede Goršičevih staroloških in hkrati trnovskih orgelj v Ljubljani grajal, je to, da je Goršič narejal napise svojim orgljam v tujem (nemškem) jeziku. „Ako pomislimo, da se vsak narod rad ponaša s proizvodi svojih umetnikov in da je potemtakem celo naravno, da vsak umetnik zaznamuje svoja dela v svojem maternem jeziku — pojdi na Francosko, pojdi na Laško, pojdi na Nemško, pojdi kamor koli, povsod boš to vidil — tedaj tudi mi nikakor preveč ne zahtevamo, ako pohlevni Slovenci to malenkost od svojih umetnikov resno tirjamo, da se naš jezik tam sramotno ne skriva, kjer ima svetu povedati, da je delo domačega, ne pa vnanjega mojstra.“ Pozneje mislim da Goršič te napake ni več zagrešil. — O slavinških orgljah pišejo „Novice“ 1867, 42: „Na sv. Mihaela dan t. l. smo v srcu pivške doline lepo slovesnost obhajali. Imeli smo namreč poskušnjo novih orgelj in prepričali se, da jih je pravi mojster delal. Ako delo mojstra hvali, hvalijo tudi naše orglje g. Franceta Goršiča. Prav čistega in prijetnega glasu so; zato jih pa še posebno umetniki zelo hvalijo! — O novih Goršičevih orgljah v Dolenji vasi pri Ribnici poročajo „Novice“ 1869, 21 in pravijo med drugim: „Glas posameznih spremenov je poln in lep, posebno se viola s svojim nježnim, topečim glasom sme izvrstno imenovati. Glas vseh 12 spremenov skupaj je močan in veličasten.“ Isto poročilo hkrati hvalno omenja posebno mehaniko, danes ji pravimo: zbiralnik, s pomočjo katere lahko več registrov skupaj odpiramo in zapiramo. Pri orgljah prejšnjih mojstrov tega namreč ne nahajamo. — Posebno slavo si je Goršič stekel z novimi frančiškanski orgljami v Ljubljani. „Novice“ 1870 46 poročajo o tej priliki sledeče: „Naš rojak g. France Goršič si je z novimi orgljami, ki jih je naredil za frančiškansko cerkev v Ljubljani, postavil nov spominek mojsterstva svojega. To je velikansko delo, in kakor je pričala preskušnja 3. dne t. m.⁴⁾ pri kateri je izvrstni organist gosp. Förster vpricho mnogih povabljenih izvedencev na njih igral mnogovrstne kompozicije najslavnejših mojstrov, je delo tudi tolike glasbene vrednosti, da se je z njim g. Goršič postavil v prvo vrsto orgljarjev. Mi bistremu rojaku iz srca čestitamo, pa tudi cerkvi očetov frančiškanov, ki se odlikuje s tem umetnim delom tako, da jej ni kmalu para. Čeravno stanejo 8000 gld, vendar jim je cena nizka, ako pomislimo, da jih je delal poldrugo leto in da samo čistega cina je porabil čez 24 centov, cent po 125 gld. — O Goršičevih orgljah v Smledniku je Krilan (dr. Andrej Karlin — takrat smledniški

¹⁾ dunajskega.

²⁾ Kar se cene tiče, je Goršič resnično tako po ceni delal, da je imel pri izdelovanju večkrat izgubo. Bili so tega krivi drugi, ki so mu prigovarjali, naj bo vesel in si v čast šteje, da delo sploh domačin dobi. Goršič se je kajpada udal, a vendar to pogosto obžaloval. Večkrat se je pozneje izrazil, da mu je sploh žal, da je postal orgljar.

³⁾ Meh francoskega sistema je Goršič postavljaj navadno v orgeljsko omaro, nadno orgelj.

⁴⁾ 3. nov. 1870.

kaplan) poročal v „Cerkv. Glasbeniku“ 1881, 6. in 7. med drugim sledeče: „G. Goršič deržal se je natančno dispozicije, in doveršil orglje popolnoma po pogodbi v občno zadovoljnost.“ Potem opisuje dispozicijo in omaro. Sklene: „Orglje so čisto uglasene in done mogočno po prostornej cerkvi, posamni spremenjeni pa so dokaj ljubeznjivi in kar je potrebno (najbrž posebno, glavno, op. pis.), vsak ima drugačno barvo. Kolikor sem imel prilžnost izvedeti, so vsacega poslušatelja globoko zanimale. Čast, komur čast! G. Goršiču moramo k Opus XXXIV. iz srca čestitati.“ — O šentjakobskih orgljah v Ljubljani, ki jih je Goršič — nekdanje Malahovskega delo — predelal in povečal, je poročal Leopold Belar v „C. Gl.“ 1883, 7: „Kdor jih je ogledal, poskusil in slišal, mora čestitati cerkvi in izdelovalcu.“ Dalje opisuje njih zunanost, mehaniko, mehovje in dispozicijo ter konča: „Ni me volja o značaju vsacegā teh 22 spremenov podrobneje govoriti; le toliko rečem, da se drug od drugega natanko loči in da vsak po vsi pravici nosi svoje ime: vsi vkup pa se veličastno glase. G. Anton Förster je nove orglje dne 13. junija natanko poskusil in izjavil, da so res mojstrsko delo, ki delajo za Goršiča veliko čast. Veliko, kakor po navadi, smo pričakovali od g. Goršiča, ki je pri svojih delih jako vesten, natančen in izveden; a v njegovo slavo moram reči, da je s šentjakobskimi orgljami našo nado še prekobil.“ — Enako in še bolj pohvalno se isti poročevalec izraža o borovniških orgljah v C. Gl. 1885, 1., kjer sklene oceno s sledečimi besedami: „Podpisani je večkrat imel priliko, teh z vso natančnostjo izdelanih orgelj posamezne dele, kakor tudi skupno izvršitev doma in v Borovnici pregledati in poskušati. Ne le on, ampak tudi veljaki v tej stroki pripoznajo, da je napredek, ki ga je mojster Goršič s tem najnovejšim delom dokazal, v resnici občudovanja vreden. Mehanika je v vsih delih jako lahka in za igranje zelo pripravna. Posamezni glasi so glede značaja izvrstni, kakor smo jih že od Goršiča dobiti navajeni in sicer taki, da se menjevaje ali pa skupno nežni, ginljivi, pa tudi veličastni in mogočni čujejo. Blago je vsestransko fino in primerno trdno. Cin je močen in izredno lep. Igralna miza in ureditev spremenov ste tako pripravni, da se orglavcu zdi, kakor bi sedel pri glasovirju; tu se ni treba stezati in spenjati do druge klaviature in do spremenov, tudi teče vse tako gladko, da je igralec, vajen trših orgelj, skoraj osupnjen. Ni me volja, za g. Goršiča reklamo delati, ker ne potrebuje, niti on, niti njegova dela, katera se sama hvalijo.“ (Prih. dalje).

Glasbeni vtisi iz francoskega ujetništva.

Dr. Anton Zdešar, C. M.

Že dolgo je, g. urednik, kar ste me opomnili, da sem na Francoskem brzokone slišal tudi kaj glasbe, naj torej napišem kaj teh vtisov tudi za „Glasbenika“. Ali ujetniku, ki gleda svet le skozi ozko špranjo svojega ujetništva, je težko pisati o tem kaj popolnega. Vendar sem povsod, kjer sem bil, prav pošteno vlekel na ušesa, če se je oglasila kje kakšna pesem. In zadnjih 11 me-

secev (od 28. aprila 1916 do 23. marca 1917), ko sem bil v Marseji popolnoma prost, sem dobil vendar le nekaj gradiva za Vašega „Glasbenika“.

Francoz je nadarjen pevec, zlasti na jugu. Gledé prednašanja se pa on in Španec precej razlikujeta od Italijana: dočim ta poje glasno, prednaša Francoz mirno. Tudi najtežja mesta mu pribajajo mirno, nekako naravno in samo po sebi umljivo iz ust.

Gledé latinske izreke se ločijo Francozi danes v dva tabora: eni se drže še vedno francoske izgovarjave latinščine, torej: Sicut erat en (skozi nos!) prensipio et none et samper, et in saecula saeculorum. Amen —, drugi pa se opirajo na neko izraženo željo Pija X. in izgovarjajo italijanski: Sicut erat in prinčipio . . ., qui es in celis . . ., adveniat renjum tuum itd. Na Francoskem prevladuje prepričanje, da francoska izgovarjava latinščine ni lepa in ne upravičena in vprašanje o tej zadevi je danes dnevno vprašanje. Vendar je baš za časa mojega bivanja v Marseji ministrstvo za uk odločilo, naj se po državnih učiliščih drže do preklica še stare francoske izgovarjave.

Orgelj je na francoskem razmerno malo: v cerkvi prevladuje harmonij. In kjer so orglje — vsaj kolikor sem mogel opazovati —, niso prvovrstne. Pri „plenum“ ima glavno besedo — precej hreščeča pozavna. Ker sem to slišal i v Parizu i v Marseji, sem prišel do zaključka, da bo tako brzkone i drugod.

Godba v cerkvi je precej pöskočna. Ko duhovnik pristopi in ko odbaja od oltarja, pozdravljajo začetek in konec sv. maše prav temperamentni komadi alla marcia. Posebno pa mora priti harmonij do veljave po ofertoriju; tu se igra navadno kakšna kar le mogoče učinkovita kompozicija.

Harmoniji so v mnogih slučajih tako ustrojeni, da se za transpozicijo samo klaviatura premakne; če se ne motim, je ta klaviatura premakljiva za celo kvinto, od enega poltona na drugega. Tudi to je čudno, da jim rabi še vedno staro zaznamovanje not: ut, re, mi, fa, sol . . . C dur n. pr. jim je „ut majeur“, e mol „ut mineur“ itd. Celo stolnemu dirigentu v Marseji so bili le za silo znani naši duri in moli, cis, fis, ais itd.

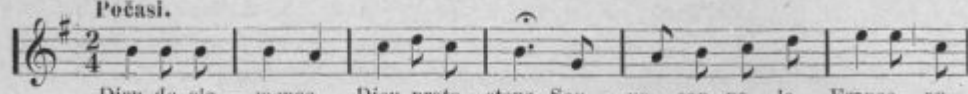
Francoz poje malo figuralnih pesmi, ali pesmi alla capella, kakor jih imenuje. Pri sv. maši, tudi če ni peta, se poje skoro vedno koralno. Najbolj priljubljene reči so koralne Dumontove kompozicije. Kakor je bilo čuti n. pr. na Dunaju nedeljo za nedeljo Haydnovo „Hier liegt vor deiner Majestät“, tako slišiš i po francoskih cerkvah vedno naprej znani Dumontov:

Začno pevci ali pevke — po navadi gojenci, gojenke kakšnega zavoda —, drugi Kyrie pa potem vsa cerkev itd. vedno se menjajoč. Sploh spremlja vsa cerkev zelo lepo vse funkcije pri oltarju. Med duhovnikovimi molitvami pred stopnjicami kleči vsa cerkev. Ko gre po stopnicah pred menzo, se vse vsede; od Sanctusa naprej do sv. obhajila pa zopet vsi kleče.

Pri obhajilu redno kakšna francoska pesem — za Francijo. Francoz ljubi Francijo, tako da jo že nekako apoteozira; ni mu skoraj več samo naravna politična tvorba, ampak nekaj božjega, prva med vsemi narodi sveta. Pri službi božji, na božjih potih, povsod kjer se glasi cerkvena pesem, sem slišal neštetokrat naslednji refren:

Počasi.

Dieu de ele - mence, Dieu prote - cteur, Sau - ve, sau - ve la France au
(Bog usmi - lje - nja, Bog za - ščit - nik, Re - ši, re - ši Fran - ci - jo v

nom du Sacré Coeur, Sau - ve, sauve la France. au nom du Sacré Coeur.¹⁾
imenu Presvetege Srca, Reši, reši Fran - cijo, v imenu Presv. Srca.

Tudi nekoralne pesmi pojo unisono. Ali glasi se mogočeno. Prav dopadlo se mi je, ko sem na praznik Jezusovega Srca prisostvoval slovesnim večernicam v marsejski stolnici in potem procesiji okoli stolnice, ko je pela vsa množica enoglasno refren:

Počasi.

Pardon, par - don, Coeur de Jé - sus pardon! Pardon, pardon, Coeur de Jé - sus, pardon!²⁾
(Odpušcanje, odpušcanje, Srce Jezusovo, odpušcanje, itd.)

(Konec prih.)

Organistovske zadeve.

Podporno društvo organistov in pevovodij s sedežem v Ljubljani.

Prispevke za l. 1918. so poslali sledeči p. n. podporni člani: Fr. Ferjančič, župnik, Mavčiče 4 K; V. Hybášek, profesor giasbe, Št. Vid pri Ljubljani 4 K; profesor dr. Jos. Dolenc, Ljubljana 4 K; Ivan Lavrenčič, kanonik in dekan, Kamnik 4 K; Josip Cegnar, župnik, Stranje 3 K; Peter Bohinj, župnik, Duplje pri Tržiču 2 K; Val. Bernik, župnik, Komenda 3 K; Janko Barle, župnik, Ljubljana 10 K; Sim. Zupan, župnik, Ježica 3 K; Franc Krek, župnik, Vranja peč 5 K; Jan. Lesar, župnik, Šmartno pod Šmarno goro 2 K; dr. Fr. Pernè, profesor, Ljubljana 2 K; Jos. Plantarič, dekan, Trebnje 2 K; dr. Franc Jerè, prof. Št. Vid nad Ljubljano 3 K; dr. J. Samsa, profesor, Št. Vid nad Ljubljano 3 K; Jos. Kres, kaplan, Vodice, 5 K; Tomaž Rožnik, župnik, Dobrnič, 10 K; Matej Jereb, župnik, v pokoju, Sp. Bernik pri Kranju 2 K; † Iv. Plevaneč, župnik v pokoju, Vel. Gaber, P. Št. Vid pri Zatičini 2 K; Janko Borštnar, župnik, Sv. Gora pri Litiji 3 K; Matej Ahajič, župnik, Leše 5 K; Martin Poljak, župnik, Sostro, 5 K; Jan. Dobnikar, župnik, Janče 2 K; Nik. Križaj, ž. v p., Kamnik 2 K; Anton Golf, župnik, Boh. Srednja vas 4 K; Gabr. Petrič, kaplan, Ribnica 5 K; Franc Bernik, župnik, Domžale 5 K; Ivan Opeka, župnik, Sp. Tu-

¹⁾ Djö dë (polglasniki) klemansë, Djö protektör, sovl. sovl. la Frans, o nom (nosnik!) dü Sakré Kör.

²⁾ Pardon, Kör dë Žezü, pardon (on — nosnik!).

hinj 2 K; dr. Fr. Ušeničnik, prof., bog., Ljubljana 3 K; Matija Kolar, stolni dekan, Ljubljana 5 K; Jan. Flis, gen. vikar, Ljubljana 5 K; Ferdo Lavrinc, Radovljica 2 K; Ivan Kete kaplan, Ljubljana (Sv. Peter) 5 K; Jos. Erker, stolni kanonik, Ljubljana 5 K; Janko Mlakar profesor, Ljubljana 4 K; Anton Oblak, župnik, Št. Lovrenc 10 K; dr. Aleš Ušeničnik, profesor bogoslovja, Ljubljana 5 K; Franc Rihar, župnik, Mekinje 2 K; Peter Janc, župnik, Vodice 10 K; Gdč. Milka Orehek, Ljubljana, (Sv. Peter) je darovala 2 K. Vsem dobrotnikom društva Bog obilno povrni!

Oglasnik.

△ Emil Hochreiter: **Ave Sanctissima!** Naš na Dunaju živeči rojak Emil Hochreiter, znan čitateljem Cerkv. Glasbenika zlasti po Requiemu, objavljenem v našem listu l. 1915., in po več drugih skladbah, ki smo jih zadnja leta semtertja mimogrede omenjali (Kriegslieder, Liebfrauenlieder, oratorij Rojstvo Kristusovo, pasijonska igra Kristus), je izdal ravnokar novo, obsežno delo (op. 51): 44 Marijinih pesmi za en, dva, tri glasove s spremljevanjem orgelj ali harmonija pod naslovom: **Ave sanctissima! Ein Buch schlichter Muttergottesweisen.**

Te najnovejše Hochreiterjeve cerkvene skladbe, dasi samo z nemškim besedilom, so tolikanj lepe in vsestransko zanimive, da čutim dolžnost in potrebo, seznaniti ž njimi tudi naše cerkvenoglasbene in glasbene kroge sploh.

Zbirka je zanimiva prvič že po tem, ker prinaša ponajveč enoglasne pesmi, ki se večinoma šele tekom skladbe razpredejo v dvo-, nekaj kratov tudi v triglasni stavek. Ko igram, pojem in se naslajam ob teh pesmih, si nehote mislim in čudom vprašujem, čemu se pri nas tolikanj trudimo in tako trdovratno gojimo štiriglasje, ko je vendar mogoče tudi v enoglasno, kvečjemu dvoglasno zloženi pesmi s primernim spremljanjem toliko lepega: nežnega, krepkega in kakorkoliže učinkujočega podat. V tem oziru bi nam smele pričujoče Hochreiterjeve pesmi biti nekaj kažipot v smer, v kateri korakati in se razvijati do sedaj pač nismo bili preveč vajeni. Ker govorim ravno o enoglasju, omenjam hkrati, da je Hochreiter svoje enoglasne pesmi namenil deloma solističnemu deloma splošno ljudsko cerkvenemu izvajanju ter podal v tem pogledu zopet prav markantne izglede, kakšna bodi umetna, kakšna ljudsko cerkvena pesem.

In kakšne so Hochreiterjeve pesmi same kot take? Ponaavljam: kar moč lepe; in dostavljam: plemenite in izrazite v svojih motivih, bodisi da so preprostomirnega značaja, bodisi ritmično markantne in odločno krepke, ali bolj subtilne narave, v višjih glasbenih sferah se gibajoče. Vedno diha iz njih globoka vernost avtorja in njegov visok umetniški zanos. Tudi to moram povdariti, da so te Hochreiterjeve pesmi po veliki večini dosti umljujejše in dostopnejše kot na primer njegov Requiem ali pa tudi nekatere njegove evharistične v zbirki „Slava presv. Evharistiji.“ Teko namreč iz večine tako gladko in naravno, da se ti morajo prikupiti. Semtertje se pač nahajajo tudi kake trdote oz. modulacije, ki te bodo morda prvi hip neprijetno dirnile, ali mesta, ki se kolikortoliko zde iskana, a to so — lahko rečem — bolj izjeme. Tudi je gotovo, da marsikatera moderna skladba zahteva večkratnega študiranja in merico potrpljenja, da se ti odpre, kakršna je v resnici, da jo končno razumeš in vživaš.

Kakor vselej, tako nam tudi v pričujočih Marijinih pesmih Hochreiter imponira predvsem z bogastvom harmonij in spretno, bujno se menjajočih modulacij. Pa tudi kot melodik se je v tej zbirki izredno izkazal, še bolj kot v svojih tudi pri nas znanih Marijinih op. 6, 7, 10 in 11., izmed katerih sta dve privzeti v sedanjo zbirko (št. 2 in 21). Kot melodično posebno krasne omenjam pesmi n. pr.: 12, 17, 18, 22, 24, 28, 29, 38. Poleg harmonične in melodične zlati so H. pesmi tudi ritmično zanimive. V tem oziru pohvalno omenjam premembo takta zlasti v drugi polovici nekaterih pesmi ali tudi sicer, kar pesem očitno dvigne in poživi (št. 5, 14, 16, 25, 28, 29, 33, 43, 44).

Zelo okusno in skrbno je izdelano orgeljsko spremljanje. V tem pogledu se mi zdi značilna večkratna spojitev spremljanja s petjem na ta način, da se spremljanje ne-

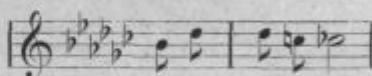
kako umiri, event. tako v stavku razmakne (oktavni postopi v zgornjih glasovih!), da more pevski glas vmes samostojneje se izprehajati.

Glede možnosti izvajanja so pesmi različne. Skladatelj sam jih je v predgovoru razdelil v tri skupine: lahke (takih je 16), srednje težke (jih je 20) in težje (osem). Pesmi zadnje skupine treba prištevati hkrati med umetniško prvovrstne, zlasti št.: 30, 31 (vseskoz dramatično zamišljeno, z originalnim prehodom po fermati), 34, 36, 37 in izredno nežno, eterično 42.

Kar se pravilnosti stavka tiče, bi se utegnil ta ali oni spotikati nad nekaterimi vsoprednimi kvintami in oktavami. Radi njih rabe avtor v predgovoru omenja, da jih je pisal namenoma. Jaz bi se radi njih rabe ne opravičeval. Kajti jasno je, da nauk o vsoprednih kvintah in oktavah ni nekaj tako božanstveno nedotakljivega, da bi ga morali vselej in povsod uveljavljati. „C. Gl.“ je o tem že parkrat pisal. Iz mest, kjer Hochreiter uporablja vsopredne kvinte, je razvidno, da jih je rabil radi potrebnega občutja oz. prikladnega kolorita, tako v št. 3. 9. takt, da razvije večjo moč in takorekoč pokaže mogočno bojno zastavo, ki o njej besedilo govori; pri št. 11. med 2. in 3. taktom, pri št. 37 med 3. in 4. taktom in pri št. 42 v 6. taktu, da izrazi čim nežneje razpoloženje. Težje se dajo opravičiti nekatere, iz drugačnih, zgolj glasbeno tehničnih razlogov rabljene vsopredne oktave, na primer v št. 11. med 7. in 8. taktom med pevskim glasom (altom) in spremljevanjem, ali v št. 25. v 4. taktu pred sklepom, rabljene na isti način; tudi v št. 2. v zadnjem taktu III. sistema rabljenih vsoprednih oktav ne odobravam, daši se kot take med navedenimi morda še najmanj slišijo. — Še nekatere malenkosti, ki mi manj ugajajo, bi bile sledeče. Podvojitve vodilnega tona v št. 10 (II. sist. 1. takt) je nekoliko rezka; manj slabo se sliši podobno mesto v št. 11 (II. sist. med 1. in 2. taktom). Motiv

v št. 4 in okret
melodije

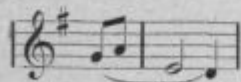

v št. 37 se mi zdita malce sentimentalno nadahnjena, prvi hkrati neugoden za petje. Med trde postope štejem altov e, d v št. 9. sredi I. sistema, istotako altov postop h, a v št. 23; oba, pravzaprav — teoretično stilistično — velika sekundna postopa se na omenjenih mestih vsled nekega posebnega razmerja do ostalih glasov v celotni harmoniji slišita kot nekaki zmanjšani terci ali vsaj kot neprimerno večji sekundi, kakor pa bi bila ona dva tona sama zase. Glede rabe loka v št. 11. takoj v začetku

in še pozneje dvakrat v isti skladbi omenjam, da se mi zdi nekoliko sumljiv. Je

namreč lahko popolnoma umesten, lahko pa tudi ne. Umesten pa samo v slučaju, če si je skladatelj melodično črto enega izmed onih dveh glasov mislil takole:

To bi se najbolje videlo v eventualni instrumentaciji te pesmi.

Oceno Hochreiterjevih pesmi bi bil smel zayršiti tudi brez naštevanja omenjenih malenkostih nedostatkov, ki se v celoti kar sami ob sebi takorekoč izgube; a mislim, da sem to vendarle prav storil, ker se na ta način vzbuja zanimanje za podrobni glasbeni študij.

Kdor bi si hotel Hochreiterjeve pesmi nabaviti, jih dobi v založništvu „Fahne Mariens“ Wien, IX. Lustkandlgasse 41. Partitura stane 6 K, vezana 9 K, glasovi po 1 K.

Premrl.

Razne reči.

Δ Marljivi sotrudnik našega lista, znani strokovnjak v koralu, skladatelj Fran Ferjančič, sedaj župnik v Mavčičah pri Kranju, je bil imenovan za kapiteljskega kanonika v Novem mestu. Najiskrenejše čestitamo.

Δ Naš rojak, koncertni pianist Anton Trost je priredil na Dunaju 5. januarja 1919 skupno s prof. Rud. Fitznerjem (gosli) sonatni večer. Izvajala sta sonate za klavir in gosli in sicer: Beethoven, op. 30. št. 2, Brahms, op. 100, in Rih. Strauss, op. 18.

Δ Skladatelj Fr. S. Vilhar je zložil „Kraljevič Aleksandrovo triumfalno koračnico“. Izdana je za klavir in petje. Naroča se pri skladatelju v Zagrebu, Gunduličeva ul. 55.

Δ „Dom in Svet“ 1918, 7.—12. štev. je priobčil daljšo oceno „Cerkvenega Glasbenika“ 1916 in 1917 iz peresa Jožeta Gašperšiča.

Δ Znani klavirski virtuoz Ignac Paderewski je postal predsednik poljske ljudovlade. Paderewski je bil rojen 18. nov. 1860 v Kurilovki (bivši ruski guberniji Podoliji), študiral glasbo v Varšavi, Berlinu in v Strasburgu. Deloval mnogo let kot glasbeni učitelj, pozneje od l. 1887. pa nastopal izključno kot virtuoz in žel velike uspehe na Dunaju, v Parizu, Londonu in na svojih ameriških koncertnih potovanjih. Paderewski je danes splošno na glasu enega izmed najboljših pianistov.

Δ Griesbacherjev „Literarischer Handweiser“ (Coppentrath, Regensburg) je prinesel v oktoberski številki letnika 1918 nekaj kratkih ocen o nekaterih skladbah, izišlih v prilogah „C. Gl.“ O Foersterjevih „Sedmih pogrebnihih pesmih“ piše Joh. B. Thaller (München): „Težko je presojati slovenske pesmi tistemu, ki slovenskega ne zna. Toliko pa lahko rečem, da so te pogrebne pesmi kljub veliki preprostosti glasbeno zanimivejše, kot bi utegnil kdo na prvi pogled misliti. Ob dobrem izvajanju bodo te sicer prav dobro bavarsko se glaseče pesmi zelo učinkovale.“ O Sattnerjevih mašnih pesmih („C. Gl.“ 1917) piše Anton Riegl: „Mašne pesmi v hrvatskem jeziku. (Tu se je poročevalec pošteno urezal, ker slovensko in hrvatsko za enkrat vendar še ni eno in isto. Urednik.) Uglasbene so preprosto, toda plemenito in pobožno.“ O skladbah raznih skladateljev (Dolinarja, Fabianija, Pogačnika in Premrla) v 5. in 6. št. 1917 pravi A. Riegl, da so „sicer preproste, a se dobro glase in so v celoti dostojne.“ Tudi te pesmi ima poročevalec za hrvatske . . .

Δ Smrtna kosa med glasbeniki. — V Moskvi je umrl sloveči skladatelj Cezar Cuj, roj. 1835, zastopnik novoruske šole. Zložil je več oper, razna orkestralna, komorna in druga glasbena dela. Tudi kot kritik je bil na glasu. — V Celovcu je na španski boleznii umrl glasbeni ravnatelj Leon Dobrovolni, star 47 let. — V Pragi je preminul kapelnik Narodnega gledališča, skladatelj Fran Picka. Zanimivo je, da se je kljub svoji svetni glasbeni službi pridno bavil tudi s cerkveno glasbo in napisal mnogo zelo dobrih, vsega priporočila vrednih cerkvenih skladb. Med njegovimi latinskimi mašami se je izkazala Missa in B za meš. zbor in orglje, izvajana zadnja leta več kratov v ljubljanski stolnici, kot zelo lepa. Je vseskoz sveža, ne premleva obrabljenih motivov, teče gladko ter je prikladna tudi za boljše zборе po deželi. (Založil Urbanek v Pragi.) — V Zagrebu je umrl violinist Hinko Simonich, ki je l. 1916. nastopil v Ljubljani v koncertu Glasbene Matice. — Na Vojskem pri Idriji je 9. nov. 1918 španska bolezen pobrala tamošnjega domačina, vrlega organista Valentina Kolenca, starega še le 27 let. Rajnik je pred dvema letoma dovršil ljubljansko orglarsko šolo. Bil je blag in prikupljiv mladenič. — V Budjevcii je umrl skladatelj in pianist Jaroslav Jeremiaš. Nekatera njegova večja dela so: opera „Stari kralj“, ki jo je začel zlagati v Parizu in se je izvajala v praškem Narodnem gledališču; oratorij „Jan Hus“; dalje mnogo klavirskih skladb in pesmi. Pred vojsko je bil nekaj časa kapelnik slovenskega gledališča v Ljubljani. Lani smo ga slišali v Ljubljani kot pianista na dveh koncertih ge. Borove-Vaulouškove. Zadnje umetniško potovanje je napravil po Hrvatskem in Dalmaciji. Umrl je na jetiki. — Vsem umrlim Gospod daj večni mir!

△ O. Kamilo Kolb, znani hrvatski skladatelj, je izdal Staroslovensko mašo na čast sv. Andreja apostola za mešani zbor in orglje. Založila knjigarna L. Hartman (Kugli) v Zagrebu. Cena K 1:30.

△ K „Cerkveni pesmarici za mladino“, prir. Stanko Premrl, ki je izšla l. 1916 v Kat. bukvarni v Ljubljani, se pripravljajo sedaj tudi glasovi in sicer 1.) k pesmim cele pesmarice, 2.) k le nekaterim izbranim pesmim za šolsko mladino. Na kar že sedaj opozarjamo naše organiste in šolska vodstva.

△ Opat Alban Schachleiter O. S. B. se je z nemškimi patri izselil iz slovečega benediktinskega šamostana Emavs v Pragi. Kje se je za cerkveno glasbo v bivši Avstriji velezaslužni opat sedaj nastanil, nam ni znano.

△ O predsedniku ameriških Zjedinenih držav, danes tolikanj slavjenem Wilsonu poročajo listi, da silno ljubi glasbo, da je dober tenorist in da v prostih urah bodisi sam ali pa s svojo hčerjo rad katero zapoje.

Naše priloge.

V današnji prilogi objavljeno „Blagoslovno“ † Hrabroslava Volariča sem dobil v rokopisni zbirki nekaterih še neobjavljenih skladb D. Fajglja, ki se nahajajo v glasbeni uredniški mapi našega lista še iz časov Foersterjevega urejevanja. Fajgelj označuje „Blagoslovno“ kot zadnjo Volaričevo skladbo. Pripisano je tudi, da jo je Fajgelj harmoniziral. Najbrž utegne biti njegova kratka predigra, ki pa sem jo za natis v „C. Gl.“ opustil. Podpisani sem skladbo prestavil za en ton nižje, jo tudi današnjemu glasbenemu izražanju primerno ponekod nekoliko preuredil ter jo kot tako podajam širji javnosti. S. P.

P. n. naročnikom na znanje!

Položnice, ki smo jih nameravali zadnjič listu priložiti, so pomotoma izostale. Danes jih pa tudi ne moremo priložiti, ker so prejšnje prišle ob veljavo, novih pa še nimamo. Zato prosimo, da se p. n. naročniki poslužijo pri poravnavi letošnje naročnine, event. tudi pri poravnavi prejšnjih naročnin — poštnih nakaznic.

Opozarjamo, da stane naš list letos 8 K, in samo za dijake 5 K.

Današnja priloga obsega le štiri strani. Letos nam pri najboljši volji najbrž ne bo mogoče nuditi večje. Prilogo, ki smo jo še za lani na dolgu, bomo pa odposlali takoj, ko jo prejmemo.

List nameravamo tudi letos izdajati v dvojnih številkah. Prihodnja (dvojna) številka izide, če Bog da, pred Veliko nočjo.

Uredništvo in upravništvo.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge Stanko Premrl.

Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska „Zvezna tiskarna“ v Ljubljani.